

۲۰۸۲۸۲۷

سیری در داستان‌های کوتاه از نشریات طنز و فکاهی

سال‌های ۱۲۸۶ تا امروز

به کوشش:

محمد رفیع بیانی - غلامرضا کیانی رشید

آمارات فروارید

سرشناسه:	ضیایی، محمدرفع، ۱۳۹۵-۱۳۲۷، گردآورنده
عنوان و نام پدیدآور:	سیری در داستان‌های کوتاه از نشریات طنز و فکاهی (سال‌های ۱۲۸۶ تا امروز) // به کوشش محمدرفع ضیایی، غلامرضا کیانی‌رشد.
مشخصات نشر:	تهران: مروارید، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری:	۳۷۵ ص.
شابک:	۹۷۸-۹۶۴-۱۹۱-۵۲۴-۹
وضعیت فهرست‌نویسی: فیا	
موضوع:	داستان‌های طنزآمیز فارسی - تاریخ و نقد - مجموعه‌ها
موضوع:	Humorous stories, Persian — History and criticism — Collections
موضوع:	داستان‌های کوتاه فارسی - قرن ۱۳ق - تاریخ و نقد - مجموعه‌ها
موضوع:	20th centuries — History and criticism - Short stories, Persian — 19th Collections
موضوع:	داستان‌ها، مجله‌ها و فکاهیات تصویری - ایران - تاریخ و نقد - مجموعه‌ها
موضوع:	Comic books, strips, etc. — Iran — History and criticism — Collections
موضوع:	رشدگان ایرانی — قرن ۱۳ق - ۱۴ - نقد و تفسیر
موضوع:	20th century — Criticism and interpretation - Authors, Iranian — 19
شناسه اس‌دی‌ان	رشد، غلامرضا، ۱۳۲۵ - گردآورنده
رده‌بندی کنده	۱۳۹۶ - ۳۳۱/۹ - PIR ۴۳۱۳
رده‌بندی دیویی:	۸ - ۰۰۷/۲
کتابشناسی ملی:	۵۰۵۱

مروارید

تهران، خیابان انقلاب، روبه‌روی دانشگاه تهران، پلاک ۱۱۸۸ / ص. پ. ۱۶۵۴ - ۱۳۱۴۵
 دفتر: ۰۰۸۶۶ - ۰۴۶ - ۶۶۴۱۴۰۶۶۴ - ۶۶۴۸۴۶۱۲ - ۰۲ - ۶۶۴۸۴۰۲ - فروشگاه: ۶۶۴۶۷۸۴۸
<https://instagram.com/morvaridpub> - <https://telegram.me/morvaridpub>
 تخفیف و ارسال رایگان: www.morvaridpub.com

سیری در داستان‌های کوتاه

(از نشریات طنز و فکاهی، سال‌های ۱۲۸۶ تا امروز)

گردآورندگان: محمدرفع ضیایی، غلامرضا کیانی‌رشد

تولید فنی: الناز ایللی

صفحه‌آرایی: تینا حسامی

چاپ اول: پاییز ۱۳۹۹

خدمات چاپ میامی

تیراژ ۵۵۰

شابک ۹۷۸-۹۶۴-۱۹۱-۵۲۴-۹ ISBN: 978-964-191-524-9

۶۷۰۰۰ تومان

فهرست

پیشگفتار..... ۷

فصل اول: مقدمه‌ای بر نشریات طنز و فکاهی

- ۱۳..... آغاز روزنامه‌نگاری و نشریات طنز و فکاهی در ایران
 ۱۵..... اندازه‌های مرسوم قطع نشریات فکاهی در ایران
 ۱۵..... شیوه چاپ سنگی در ایران
 ۱۶..... نشریات فکاهی انتقادی سال‌های ۱۲۷۶ تا ۱۳۰۴ شمسی
 ۲۵..... نشریات صرفاً فکاهی
 ۲۹..... ویژگی نشریات بعد از شهریور ۱۳۲۰
 فهرست نشریات طنز و فکاهی از ۱۳۲۰ شمسی برابر با ۱۳۴۱ هجری تا
 ۳۲..... کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ برابر با ۱۹۵۳ میلادی
 چگونگی انتشار نشریات فکاهی از کودتای ۲۸ مرداد سال ۱۳۳۲ تا پیروزی
 ۳۳..... انقلاب اسلامی در ایران
 ۳۵..... طنز و فکاهی، نوشتاری و تصویری بعد از پیروزی انقلاب اسلامی در ایران
 ۳۷..... فهرست نشریات طنز و فکاهی در سال‌های بعد از ۱۳۵۸

فصل دوم: نشریات تأثیرگذار فکاهی، انتقادی

- ۴۱..... صوراسرافیل
 ۴۳..... ناهید نشریه هفتگی، اخلاقی، سیاسی، فکاهی

۵۲	داستانی کوتاه از روزنامه ناهید به تاریخ ۶ آبان ۱۳۰۶
۵۶	چلنگر
۵۹	توفیق
۷۲	کاریکاتور
۷۶	مجله (توفیقون) فکاهيون
۷۸	ماهنامه خورجين
۸۰	نشریات گل آقا
۸۵	مته نامه گل آقا
۸۶	جواد علاءده و طنز و کاریکاتور

فصل سوم: داستان های کوتاه از نویسندگان نشریات طنز و فکاهی

۹۱	اسماعیل آتشی / صاحب بباد
۹۴	منوچهر احترامی / برگذشت اوس ملنگدوست
۱۰۷	محسن اسماعیلی / جایزه / نه من حواری
۱۱۲	محمدعلی افراشته / پل خشک رود
۱۱۷	اکبریان / بخشکی شانس
۱۲۰	رضوان الوندی / زنگ انشاء: یک روز تعطیل / درد را شرح دهید
۱۲۴	بزرگ علوی / پنج دقیقه پس از دوازده
۱۳۰	صمد بهرنگی / کتاب انشاءنگاری
۱۳۷	علی بهروزنسب / پسته
۱۴۴	منوچهر بازوکی / سفر اسرارآمیز
۱۵۰	محمد پورثانی / دندان پزشکی حاذق
۱۵۵	پولادور / قصه دختر پادشاه / اندازه گرفتند، دیدند دو ذرع و نیم است
۱۶۰	حسین توفیق / هدیه ناقابل
۱۶۴	منوچهر جراحزاده / رستم نخلستان
۱۶۷	بهروز جمدار / یک حکایت سورآیستی
۱۷۳	ناصر جولایی و کیلی / مدیریت

۱۷۸.....	محمد حاج حسینی / سیلی آب و نون دار
۱۸۳.....	ابوالقاسم حالت / خمیر دندان دوهزار تومنی
۱۹۲.....	محمد حریری / بزیاری
۱۹۵.....	مرتضی خدا بخش / به خدا من دکتر نیستم
۲۰۳.....	ناصر داروگر کرمانی / زمین ها هم راه می روند!
۲۱۴.....	ده ندا / چند و پرند
۲۲۰.....	سرت رحمانپور / پسر خجالتی
۲۲۵.....	ج. دل رفیع / مرگ به نرخ دولتی
۲۲۹.....	رفیع افتخار / کاغذ حله
۲۳۳.....	محمد زهری / خرید سیسم پول درآوردن
۲۳۶.....	ستوده / زورناچی
۲۳۹.....	پرویز شاپور / ماهی گلی
۲۴۶.....	خسرو شاهانی / زیارت اهل قبر
۲۵۳.....	شاهین شعبانی / ایالت خود مختار
۲۵۷.....	کیومرث صابری / فقط یک کلمه
۲۶۰.....	محمد صالحی آرام / ماجرا آفرینی یک خبر
۲۶۳.....	رویا صدر / فیل در پرونده
۲۶۵.....	عمران صلاحی / امتحان ورودی
۲۶۸.....	محمد رفیع ضیایی / لوله کشی که از جبل الطارق آمد
۲۷۷.....	مرتضی فرجیان / چگونه میلیونر شدم؟
۲۸۲.....	حجت الله فرهادیان / چمدان های مرموز
۲۸۵.....	احمد فولادی طرقی / راه حل
۲۹۳.....	لئون استفونی / تیارت کمدی!! در جستجوی قاتل
۲۹۶.....	محمد کدخدایی / پاگشا!
۳۰۰.....	فرهاد کریمی / مملکت قانون
۳۰۴.....	غلامرضا کیانی رشید / قصه غاز و مینی بوس
۳۰۸.....	مسعود کیمیاگر / ایها الناس زنم دکتر شد

- ۳۱۵..... گشتاسب ورمزیار گروسی / نعل
- ۳۱۹..... منوچهر محجویی / مرده کشی بنده
- ۳۲۳..... شهین محمدی / من ورق کاغذ سفیدی بودم
- ۳۳۱..... محمد امین محمدی / نور دیده / پطرس شاه
- ۳۳۸..... هوشنگ معمارزاده / اد، اوودو، برررر
- ۳۴۲..... فریدون معمار / بی خوابی
- ۳۴۷..... سن ملکیان / مگس
- ۳۵۰..... علی اصف منصوری / قبر خصوصی
- ۳۵۳..... موه کوچوا / ماهی قرمز شجاع
- ۳۵۹..... همایون میلانی / بیچاره مردم پایتخت
- ۳۶۸..... عباس وثوق / لاله جانی / آقا مراد
- ۳۷۱..... یحیی وکیلی زند / مراد باقر

www.ke

پیشگفتار

تاکنون قریب به ۲۵۰ نثر، در قالب روزنامه، هفتگی، ماهنامه و یا سالنامه به صورت فکاهی و بعضاً طنز در ایران منتشر شده، عمده محتویات آن‌ها را به‌طور کلی می‌توان به دو قسمت نوشتاری و تصویری تقسیم کرد.

بخش تصویری شامل کاریکاتور، کارتون و طرح‌های هجایی و کلیشه‌های تزیینی و بعضاً عکس بوده که چگونگی جزئیات آن‌ها در بحث این کتاب نیست، گرچه به خالقان این گونه آثار نیز در این کتاب اشاره شده است. اما قسمت دوم یعنی بخش نوشتاری نشریات طنز و فکاهی ایران را می‌توان به زیرمجموعه‌های «نظم و نثر» تقسیم کرد. «نظم» و یا شعر، در هر تالیفی که باشد نیز مورد بحث این کتاب نیست.

آنچه می‌ماند قسمت‌های نوشتاری به نثر در نشریات طنز و فکاهی است که به‌طور کلی تحت عنوان مطالب نوشتاری غیرشعری و در قالب‌های مختلفی ارائه شده است.

به‌طور کلی این مطالب را می‌توان در گونه‌های «داستان کوتاه، داستان‌واره، مطالب کوتاه، لطیفه‌ها، نکته‌ها و...» تقسیم‌بندی کرد.

نوشته‌های بسیار کوتاهی که می‌تواند در قالب یک سطر در یک ستون

کوچک و در مجموعه‌ای از پنج تا ده کلمه بیاید ممکن است یک «نکته کوتاه» فکاهی یا طنز باشد. لطیفه نیز می‌تواند در دو یا چند سطر بیان شود و تنها تفاوت آن‌ها با نکته‌های نوشتاری قالب داستانی آن‌هاست، یعنی لطیفه‌ها هم در اصل حکایت‌های کوتاهی هستند که در قالب چند سطر تعریف می‌شوند. مطالب کوتاه در نشریات طنز و فکاهی، قالب بیانی لطیفه را ندارد، یعنی نوعی رایت، منسجم مانند یک حکایت نیست.

بنا به ترکیب صفحه‌آرایی در نشریات طنز و فکاهی و تقسیم هر صفحه به ستون‌های مساوی و نیز کادربندی‌ها برای قسمت‌های تصویری، یعنی کاریکاترین‌ها، کارتن‌ها، معمولاً مطالب کوتاه، کاریکاتور، لطیفه‌ها و نکته‌ها در ستون‌های عمودی و افقی در کنار هم می‌آیند. این مطالب می‌توانسته در یک ستون، دو ستون، نصف صفحه و ربع صفحه متغیر باشد. در این کتاب پیگیری مطالبی چون «نکته‌ها، لطیفه‌ها و مطالب کوتاه» که به نشر نوشته می‌شده نیز مورد نظر ما نیست. گرچه جمع‌آوری نمونه‌هایی از آن‌ها را با ذکر نام نویسندگان و خالقان این گونه آثار نیز در نظر داریم. اما این کتاب خصوصاً به داستان‌های کوتاه و داستان‌واره‌های عده‌ای از نویسندگان طنز و فکاهی این گونه نشریات اختصاص دارد.

علت ذکر داستان کوتاه و یا داستان‌واره‌ها، این است که بسیاری از این نمونه‌ها، قالب کامل یک داستان کوتاه را ندارد و به سبب یک مطلب کوتاه و یک داستان کوتاه در نوسان است. ممکن است دو ایراد کلی به این کتاب وارد باشد. اول این که از همه نویسندگان این گونه نوشتار، نام نگرفته شده. این موضوع ایراد بجایی است و ما در نظر داریم در آینده لااقل از تمام کسانی که در این گونه‌ی خاص آثاری به جا مانده با ذکر یک نمونه نام ببریم. ایراد دوم این که، داستان‌های کوتاه انتخاب شده در این مجموعه دارای قدرت و ضعف‌هایی است. این ایراد هم به چنین مجموعه‌هایی وارد است. اما باید توجه داشت که آنچه مورد نظر ما بوده به دست دادن اسنادی است تحت

عنوان «داستان‌های کوتاه در نشریات طنز و فکاهی». نویسندگان و خالقان این‌گونه آثار آنچه در توان خود داشتند را آفریده‌اند و ما نیز کوشش کرده‌ایم بهترین این آثار را انتخاب کنیم.

لازم به ذکر است که در فصل اول کتاب «مقدمه‌ای بر نشریات طنز و فکاهی» لیست تقریباً کاملی از نشریات طنز و فکاهی از آغاز تاکنون آمده و طبعاً در یک برداشت دقیق‌تر باید تمامی این مجموعه‌ها بررسی شود و انتقاد صورت گیرد. اما باید توجه داشت که بسیاری از این نشریات اگر هم در حمایت از مردم باشد به صورت کالاهای متروکه در انبارهای متروکه درآمده و دستیاب به آن‌ها بسیار مشکل و در مواردی غیر قابل دسترسی است. از طرف دیگر نویسندگان این‌گونه آثار مخصوصاً آن‌هایی که به صورت مستمر این کار را ادامه داده‌اند معمولاً با چندین نشریه همکاری کرده‌اند. طبعاً گذشت زمان به تجربه و مهارت آن‌ها در خلق این‌گونه آثار نیز افزوده است. عده‌ای نیز این تجربه فعلاً را رها کرده‌اند.

نکته آخر این‌که در سال‌های اخیر عده‌ای از نویسندگان جوان به این گروه از نویسندگان پیوسته‌اند. آثار قابل توجهی هم خلق کرده‌اند و ما بنا به حجم این کتاب، این مجموعه را به آثار قدیمی‌ترها اختصاص داده‌ایم و نه این‌که آن‌ها را نادیده گرفته باشیم.